

Posúdenie habilitačnej práce Branislava Malíka „Mediomorfóza sveta“

Dôležitou súčasťou filozofických koncepcií (najmä tých formulovaných v novoveku) je aj úsilie o vypracovanie charakteristiky epochy, o formuláciu niečoho, čo by sme mohli nazvať „diagnózou doby“, ktorej filozof žije. Filozofická reflexia sa usiluje o identifikáciu dominantných síl, ktoré určujú tvárnosť danej epochy, o identifikáciu jej základných napätí, o určenie možných trendov vývoja. Monografia Branislava Malíka „Mediomorfóza sveta“ patrí práve k takémuto typu úvah. Východiskom je konštatovanie, že charakter súčasnosti je podstatne určený médiami, predovšetkým médiami, ktoré pracujú viac s „obrazmi“ ako so „slovom“. Ide teda predovšetkým o film a televíziu. Práve tieto média produkujú to, čo dnešný človek považuje za „realitu“. Podľa autora „Filmové médium začína v stále väčšej miere určovať rámce našich ľudských možností a aktivít.“ (7). Na inom mieste hovorí „Na svet nazeráme cez modely vnímania osvojené z televíznych obrazoviek. Veľké televízne spoločnosti formujú naše percepčné návyky...“ (17). Autor predloženej práce podrobne opisuje ako médiá, „percepčné schémy vnucované médiami“ menia naše vnímanie času, priestoru, osobnej identity, vzťahov s inými ľuďmi, politiky, spoločnosti, dejín a ako menia naše kritériá „skutočnosti“. Pri opise a analýze „mediomorfózy“ súčasného sveta sa opiera často na autoritu Viléma Flussera, berie však do úvahy aj rozsiahly materiál ponúknutý tak rozbormi iných filozofov

a sociológov, ako aj reflexiami filmových a televíznych tvorcov. Z predstaviteľov filozofického kánonu berie do úvahy najčastejšie názory F. Nietzscheho a M. Heideggera.

Nadväzuje na ich analýzy, konkretizuje ich, využíva pri rozbere súčasnej situácie. Za osobitne podnetné považujem konštatovanie, že bol to práve romantizmus, ktorý podstatným spôsobom prispel k vyprázdneniu pojmu reality. (136)

Konštatuje, že mediálna sféra sa autonomizovala, odcudzila a že teda napríklad „Filmy už nič neznamenaajú – znamenajú len samé seba, a tak prispievajú k odcudzeniu človeka svetu.“ (26). A autorom možno súhlasiť, naozaj, „percepčné schémy“ ktoré nám sugerujú médiá sa zmocnili (zmocňujú) nielen našej obrazotvornosti, ale aj toho, čo by sme mohli nazvať

„priamym vnímaním sveta“. Autor svoje tvrdenie dokladá odkazom na rozbery popredných svetových analytikov médií.

Niektoré rozbery však vyúsťujú do kategorických konštatovaní typu „Médiá dnes dokážu vytvoriť kohokoľvek a čokoľvek“ (56). Nepochybujeme o sile médií, o ich vôli „vytvárať kohokoľvek a čokoľvek“. Možno však pochybovať, o tom, či táto vôľa sa dokáže vždy aj presadiť. W. Dilthey kedysi charakterizoval realitu ako to, čo vzdoruje našim intenciám. Samozrejme, v podstate každej kultúry je snaha každý odpor „reality“ pacifikovať, zakryť ho imanentne produkovaným „významom“. V tomto zmysle ani jedna kultúra plne nezvládla premenu „reality“ na „obraz“. Možno diskutovať o tom, či to dokáže dnešná, ktorej jadrom sú technicky produkované obrazy. Nakoniec, aj autor na mnohých miestach poukazuje na prírodou zadané obmedzenia ľudskej existencie a teda aj na aspoň potenciálne „trhliny“

v každom kultúrou produkovaných „väzení“. Častejšie sa však autor pridržiava stanoviska, podľa ktorého mediálna produkcia v súčasnosti už plne pohltila našu skúsenosť reality. Podľa neho človek „je a zostane väzňom médií“ a keď týchto mediálnych väzení je viac, tak našou jedinou možnosťou je „prechádzať rozhraniami medzi nimi, a tým si uvedomovať relatívnosť nimi limitovaných pohľadov. (156). Je to stanovisko, ktoré zastáva viacero súčasných teoretikov, ktorí sa pokúšajú o vypracovanie „diagnózy“ súčasnosti. Toto stanovisko by sme však nemali brať ako „samozrejmosť“.

Záver: Po preštudovaní práce PhDr. Branislava Malíka, CSc., „Mediomorfóza sveta“ konštatuje, že práca zodpovedá kritériám, ktoré sa kladú na habilitačné práce. Branislav Malík v tejto práci /ako aj v ďalších monografiách a štúdiách/ dokázal, že vie samostatne tvorivo filozoficky pracovať. Navrhujem, aby mu po úspešnej obhajobe Vedecká rada FFUK udelila vedecko-pedagogický titul Docent v odbore systematická filozofia.

Prof. PhDr. František Novosád, CSc.,

Filozofický ústav Slovenskej akadémie vied

Bratislava

10. 2. 2014